

Επιμέλεια: Αναστάσιος Τέλλιος ΑΜ

Ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης επιχείρησε ένα μεγάλο βήμα με την οργάνωση της 5ης Έκθεσης Αρχιτεκτονικού Έργου. Ένα βήμα που δεν είχε να κάνει μόνο με την προβολή του αρχιτεκτονικού έργου στο χώρο της Βόρειας Ελλάδας, αλλά κυρίως με την θέσπιση νέων υψηλότερων προδιαγραφών για τις εκθέσεις του Συλλόγου, με το άνοιγμα της αρχιτεκτονικής κοινότητας του τόπου προς τη διεθνή εκθεσιακή αλλά και εκδοτική πραγματικότητα, με ένα γενναίο άνοιγμα στο μέλλον.

Η 5η Έκθεση Αρχιτεκτονικού Έργου του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης είναι το πιο πρόσφατο επεισόδιο μιας προσπάθειας, η οποία έχει ξεκινήσει αρκετά παλιότερα και η οποία ήδη παρουσιάζει αποτελέσματα. Το κεντρικό θέμα 'meta' φωτίζει όλους εκείνους τους προβληματισμούς που έχουν σχέση με τις μεταβολές στον τόπο, το χρόνο και τελικά με το χώρο, το βασικό αντικείμενο της αρχιτεκτονικής.

Είναι ικανοποίηση για το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης το γεγονός ότι η απλή όσο και σύνθετη έννοια του 'meta' συγκέντρωσε το ενδιαφέρον της αρχιτεκτονικής κοινότητας, του ευρύτερου χώρου της Βόρειας Ελλάδας. Και μάλιστα όχι μόνο το τυπικό ενδιαφέρον συμμετοχής σε μια μεγάλη, περιοδική έκθεση αρχιτεκτονικής, αλλά και το θεωρητικό ενδιαφέρον, που αποδεικνύεται από την σοβαρή προσπάθεια θεωρητικής προσέγγισης της έννοιας αυτής.

Φιλοδοξία του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης ήταν η 5η Έκθεση Αρχιτεκτονικού Έργου και ο κατάλογος που την συνοδεύει να αποτελέσουν το βήμα έκφρασης καινοτομιών και προβληματισμών των αρχιτεκτόνων και ιδιαίτερα των νεωτέρων από αυτούς -ες και να εμπλέξει όσο γίνεται περισσότερους -ες στην δύσκολη υπόθεση της προβολής της αρχιτεκτονικής στον τόπο μας. Να δημιουργήσουν, τέλος, εκείνες τις συνθήκες ουσιαστικού προβληματισμού, που είναι απαραίτητες για την πρόοδο της αρχιτεκτονικής, αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας.

Το θέμα της Έκθεσης: meta:

Η λέξη μετά έχει πολλές σημασίες. Σταχυολογώντας ανάμεσα στις πολλές, καταλήγουμε σε κείνες μόνο, που εντελώς ενδεικτικά και τυχαία για λόγους αρχιτεκτονικής επικαιρότητας, φαίνεται πως σε μια πρώτη ανάγνωση σηματοδοτούν το στίγμα της έκθεσης. Σε όσες δηλαδή συντάσσονται με αιτιατική και αναφέρονται είτε σε χρονική είτε σε τοπική διαδοχή.

Ο τόπος. Η διαδοχή στον τόπο

Κάθε είδους διαδοχή στον τόπο εμπεριέχει την έννοια του μετά. Όχι μόνο όταν αναφέρεται στη μεταφορά από την αρχιτεκτονική κλίμακα στην κλίμακα του αστικού σχεδιασμού ή από την κλίμακα του αστικού σχεδιασμού στην πολεοδομική κλίμακα. Αλλά και όταν αναφέρεται απλά στη μετακίνηση από έναν τόπο σε έναν άλλο. Από έναν τόπο «σημείο» σε έναν τόπο «διασποράς». Από έναν τόπο που έχει «ολοκληρωθεί» σε έναν τόπο που «τελεί υπό διαμόρφωση». Από έναν αστικό σε έναν προαστιακό, από έναν ημιαστικό σε έναν αγροτικό τόπο. Από τα πυκνοδομημένα «πλήρη» του αστικού ιστού της πόλης στα αραιουφασμένα «κενά» του περί-αστικού της ιστού. Από το οργανωμένο σύστημα του κέντρου στην έλλειψη συστήματος των παρυφών της περιφέρειας. Από το οικοδομικό σύστημα του οικοπέδου στο σύστημα του αστικού ιστού. Από

το κτίριο στο σύνολο. Από το οικοδομικό τετράγωνο στο δρόμο. Από το «πλήρες» της πολυκατοικίας στο «κενό» του ακάλυπτου.

Όλα τα παραπάνω βέβαια προϋποθέτουν όρια. Όρια σχεδόν πάντοτε «κατασκευασμένα» με κοινωνικό, με πολιτισμικό τρόπο. Όρια άλλοτε διακριτά και άλλοτε αδιάκριτα, αδιευκρίνιστα. Άλλοτε σχεδιασμένα και άλλοτε ασχεδιάστα. Άλλοτε φυσικά άλλοτε τεχνητά. Άλλοτε αναφερόμενα σε μια διαδοχή κατάστασης από μια συνθήκη σε μια άλλη. Άλλοτε από μια συνθήκη υλικότητας σε μια άλλη. Από το όριο της στεριάς στη θάλασσα. Από την ελεύθερη καμπύλη της παράλιας στη γραμμικότητα του ρέματος. Από το τέλος της κορυφογραμμής του πλησιέστερου και οικείου βουνού στην ευχάριστη ανωμαλία μακροσκοπικά της κατωφέρειας του και στην απότομη κλίση μικροσκοπικά των ριζών.

Ο χρόνος. Η διαδοχή στο χρόνο

Κάθε είδους διαδοχή στο χρόνο εμπεριέχει την έννοια του μετά. Όχι μόνο όταν αναφέρεται σε τάσεις σύγχρονες ή ιστορικές, του παρόντος ή του παρελθόντος, συνέχειας ή ασυνέχειας. Αλλά και όταν αναφέρεται απλά στη μετάβαση από το παλιό στο καινούργιο. Είτε δέχεται το καινούργιο ως κληροδοτημένο από το παλιό, είτε ως προερχόμενο από το μέλλον. Είτε δέχεται το παλιό με όρους της εποχής που το γέννησε, είτε με όρους της σημερινής που, αφού το κατέστρεψε, σημειακά το καταδεικνύει και το αναδεικνύει ως «ιστορικά αλλότριο». Είτε μάλιστα εναποθέτοντας το αναπόφευκτο στίγμα της, είτε όχι. Είτε απαντώντας στο ερώτημα της ιστορικής συνέχειας, υπερθεματίζει τον ανα-σχεδιασμό της αποκατάστασης, διατήρησης, αναβίωσης, επανάληψης. Είτε απαντώντας στο ερώτημα της ιστορικής ασυνέχειας, αποκηρύσσει μετά βδελυγμίας τον καθαγιασμό του παλιού και αποθεώνει έναν καθ' υπέρβαση του παλιού σχεδιασμό του καινούργιου.

Κάθε είδους διαδοχή στο χρόνο εμπεριέχει την έννοια του μετά. Όχι μόνο όταν αναφέρεται σε ακραίες τάσεις, ολοκληρωμένα ή «ολοκληρωτικά» αρχιτεκτονικά ιδιώματα, αντιπροσωπευτικά εικαστικά ρεύματα και κινήματα. Αλλά και όταν αναφέρεται απλά σε τοπικές ιδιότητες, τυπολογικές κατατάξεις, ρυθμολογικές αντιγραφές, λειτουργικές σταθερές, δομικές αποτυπώσεις, κοινωνικές αναζητήσεις, ιδεολογικά μανιφέστα. Όταν αυτά μάλιστα ενοσταλλάσσονται ως ίχνη, η απλά νύξεις, από προηγούμενες στιγμές. Είτε αξεχαστες του ανεπανάληπτου μοντέρνου κινήματος. Είτε ξεχασμένες του επαναλαμβανόμενου μετα-μοντέρνου. Είτε παρωδίας μέσα από ακούσιες ή εκούσιες μιμήσεις «αποσταθεροποιητικής» και «διαφοροποιητικής» μορφής με αδιατάρακτη και αδιασάλευτη δομή. Επικυρώνοντας μ' αυτόν τον τρόπο παγιωμένες πρακτικές τρέχουσας αισθητικής παιδείας η προ-παιδείας η κυρίως παρά-παιδείας. Διακηρύσσοντας ναρκισσιστικά μοντέλα τηλεοπτικής ασύλληπτης βεβαιότητας και αντιγραφικής δεινότητας. Ανακυκλώνοντας τη λατρεία του παρελθόντος, μέσα από μια στερεωμένη αναπαραγωγή, είτε μιας αβασάνιστης παγκοσμιοποιημένης συνθήκης, είτε μιας νέο-εθνικιστικής και νέο-θρησκευτικής αρχιτεκτονικής ντοπιολαλιάς. Τέλος, όχι τόσο συχνά βέβαια, μέσα από μια εναγώνια, και όχι φυσικά αβασάνιστη, για μια αστείρευτη δημιουργικότητας αναζήτηση, διερεύνηση, και ίσως-ίσως ακόμα και κατάκτηση, όχι απλά του καινούργιου, αλλά του μετά το παλιό.

Η διαδοχή στον τόπο και το χρόνο

Όλα τα προηγούμενα ισχύουν, επειδή σε όλα ενυπάρχει το μετά. Μόνο που ενυπάρχει αδιαχώριστα και αδιαίρετα τόσο ως διαδοχή στον τόπο όσο και ως διαδοχή στο χρόνο. Στην πραγματικότητα, καμία διαδοχή από τις δυο δεν είναι δυνατόν να απομονωθεί από την άλλη. Η διαίρεση και ο διαχωρισμός τους αποτελεί μια ακόμη κοινωνική κατασκευή, η οποία πέρα από άλλους αναγκαίους ιστορικά λόγους συντελείται και για αρχιτεκτονικούς. Η τουλάχιστον μέχρι πρότινος για αρχιτεκτονικούς. Διότι χάρη στο σύγχρονο φιλοσοφικό στοχασμό και τις επιστημολογικές ανακατατάξεις και μεταλλάξεις, η αρχιτεκτονική: Απεγκλωβίζεται από την μέ-

